

УКРАЇНСЬКА -
МОВА ВІЛЬНИХ
ЛЮДЕЙ

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної військової адміністрації
Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва ім. Олеся Гончара

«Українська – мова вільних людей»

До 100-річчя від початку політики «українізації»
(заходів на підтримку розвитку української мови)

Бібліографічний дайджест

Укладач: *Надія Карпінська*

«Українська – мова вільних людей» : до 100-річчя від початку політики «українізації» (заходів на підтримку розвитку української мови) : бібліограф. дайджест / Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара ; уклад. Н. Карпінська. – Полтава, 2023. – 36 с.

Головну мету бібліодайджесту визначають слова Пантелеймона Куліша: ***«Свої мови рідної і свого рідного звичаю вірним серцем держітеся. Тоді з вас будуть люди як слід, тоді з вас громада буде шанована і вже на таку громаду ніхто свої лапи не положить»***. Багато нового й несподіваного для себе знайде читач тут про витоки мови, про древній спосіб наших пращурів передавати таємну інформацію на відстані, про філософію українського слова, про числа, літери, імена, молитву, пісню.

Рекомендовано старшокласникам, студентам, викладачам та всім, хто цікавиться українською мовою.

З М І С Т

<i>Від укладача</i>	4
<i>Мовна законотворчість</i>	5
<i>Невід’ємний атрибут української державності</i>	8
<i>Наша мова – наша історія</i>	17
<i>Двомовність</i>	19
<i>Мовне відродження</i>	24
<i>Генетичний код нації</i>	25
<i>На сторожі рідного слова</i>	 28
<i>Цікаві факти про мову</i>	30
<i>Мова рідної землі</i>	 32

Від укладача

У кожного свій шлях до мови. Хтось розмовляє нею з колиски, а хтось обирає її свідомо.

Бібліографічний дайджест «Українська – мова вільних людей», присвячений 100-річчю від початку політики «українізації» (заходів на підтримку розвитку української мови) і складений, щоб допомогти читачеві зорієнтуватися в інформаційному потоці за даною темою.

Це бібліографічне видання базується на опрацюванні інформації – перевірці достовірності, уточненні фактів, вибору з аналітичних джерел текстових фрагментів, змістовного їх групування.

В поданому інформаційному продукті передруковані найбільш цікаві публікації з різних джерел (газет, журналів, книг) в скороченому вигляді, які є у фонді Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва імені Олеса Гончара.

Гортаючи сторінки дайджесту, ви можете дізнатися про зміст різних статей, надрукованих за даною тематикою і обрати для себе найцікавішу інформацію як для саморозвитку так і для навчання.

Якщо ви бодай колись думали про те, щоб перейти на українську, то зараз саме час.

Адже мова – це не просто слова. Не тільки ознака національної приналежності.

Сьогодні мова – це:

- громадянська позиція людини й бізнесу;
- знаряддя виявлення й боротьби з ворогом;
- сигнал «свій», «безпека», «підтримка», де б ви не були;
- символ незламного духу, сміливості та боротьби за свободу, за найвищі цінності.

Перейти на українську – це скинути постколоніальні кайдани, розірвати зв'язок із країною-агресором.

***Підтримуйте тих, хто сьогодні починає говорити українською.
Не сваріть за помилки, не докоряйте «Чому так довго чекали?».
Будьте прикладом для наслідування.***

Мовна законотворчість

Верховна Рада, керуючись Конституцією України, що визначає українську як єдину державну мову в Україні та покладає на державу обов'язок забезпечувати всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України, ухвалила Закон «Про забезпечення і функціонування української

мови як державної».

Стаття 1. Статус української мови як єдиної державної мови в Україні

1. Єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова.
2. Статус української мови як єдиної державної мови зумовлений державотворчим самовизначенням української нації.
3. Державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави.
4. Статус української мови як єдиної державної мови в Україні визначається виключно Конституцією України.
5. Порядок функціонування і застосування державної мови визначається виключно законом.

Україна. Закон. Про забезпечення функціонування української мови як державної : від 25 квіт. 2019 р. № 2704 / Україна. Закон // Голос України. – 2019. – 10 трав. – С. 16-23 ; Урядовий кур'єр. – 2019. – 18 трав. – С. 8-12 ; Офіційний вісник України. – 2019. – № 41. – С. 9-40.

«Розвиток української мови відбувався переважно в несприятливих умовах. Агресивна антиукраїнська політика, яка реалізувалася на території сучасної України протягом століть, а в ХХ столітті за посередництва комуністичного режиму сягнула свого апогею, не могла не вплинути на мовну ситуацію та використання української мови. Так, під час перепису населення 1939 року 88% українців називали рідною мовою українську, а у 1979 році таких було лише 66%. Останній перепис населення, який відбувся вже у незалежній Україні у 2001 році, показав, що 68% населення України вважають рідною українську мову, а 30% – російську.

Така політика призвела до того, що українська мова була практично витіснена з мовно-інформаційного простору міст, засобів масової інформації, сфери обслуговування, асоціювалася з неprestижністю та безперспективністю, що активно використовувалося для штучного поділу українського суспільства.

Сьогодні використання української мови в суспільному й державному житті не повинно звужуватись. З відродженням української державності повинен чітко бути визначений і статус української мови шляхом прийняття відповідних актів для розширення сфери її використання та реального перетворення на мову інформації, освіти, культури. І держава на законодавчому рівні закріплює основні засади мовної політики.

Україна. Закон. Про внесення змін до законів України «Про громадянство України» та «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо умов прийняття до громадянства України : від 21 берез. 2023 р. № 2996-IX / Україна. Закон // Голос України. – 2023. – 27 квіт. – С. 15-16 ; Урядовий кур'єр. – 2023. – 2 трав. – С. 8.

Україна. Закон. Про засади державної мовної політики : від 3 лип. 2012 р. № 5029-VI [Електронний ресурс] // Верховна Рада : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2012. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text> (дата звернення 07. 09.2023). – Назва з екрана.

Україна. Кабінет Міністрів. Про схвалення Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава» : розпорядження від 17 лип. 2019 р. № 596-р [Електронний ресурс] // Верховна Рада : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2019. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-2019-p#Text> (дата звернення 07. 09.2023). – Назва з екрана.

«Відповідно до указу Президента починаючи з цього року День української писемності та мови перенесено з 9 листопада на 27 жовтня. У зв'язку із цим Тарас Кремень звернувся до голови Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Микити Потураєва з проханням посприяти в тому, щоб цей день відбувся із традиційним радіодиктантом, конкурсом Ячика і відповідно з системою тих заходів, за які держава несе «пряму відповідальність в контексті утвердження української мови як мови єдиної державної і як мови, якою хочуть спілкуватися мільйони в усьому світі». «У вас є завжди наша підтримка і з цього питання. Безперечно, все, що в наших силах і можливостях, ми зробимо разом із вами», – зауважив у відповідь на це очільник парламентського комітету.

Натомість виконувач обов'язків міністра культури Ростислав Карандеєв поінформував, що уряд виходить на фінальний етап роботи над державною

мовною програмою. «Фактично ця робота завершена, – сказав він. – Сьогодні маємо певну дискусію з Міністерством фінансів щодо окремих статей, зокрема фінансового забезпечення заходів програми, але, тим не менш, ми вже виходимо на фіналізацію». Відзвітувати суспільству про те, що програма розроблена у міністерстві, планують уже до Дня української писемності та мови.

Загальний обсяг видатків за програмою сягне трохи більш як 10 мільярдів гривень. Це на весь період її реалізації – на 10 років. Утім, конкретних відповідних статей в бюджеті не закладається. «На жаль, ті заходи, які ми зараз бачимо актуальними, це мовні курси, про які сказав колега Тарас Дмитрович, вони реалізуються за рахунок небюджетних коштів. За рахунок бюджету ми здійснюємо ті заходи, які є поточними і фактично підкріплюють цю державну програму». Виконувач обов'язків міністра висловив сподівання, що після затвердження програми можна буде говорити про цільове фінансування заходів, закладених у неї. І запевнив, що державна цільова програма розв'язуватиме проблеми, до яких у влади не доходили руки протягом 30 років.

Державну мовну програму готуються представити до Дня української писемності та мови [цього року вперше цей день відзначатимуть не 9 листопада, а 27 жовтня] // *Голос України*. – 2023. – 4 жовт. – С. 3.

«16 липня 2022 року набрали чинності окремі норми Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», які стосуються використання мови в мережах Інтернет та мови інтерфейсів комп'ютерних програм, встановлених на товарах. Також з 16 липня 2022 року Уповноважений із захисту державної мови може накладати адміністративні стягнення за порушення Закону відповідно до Кодексу про адміністративні правопорушення».

Щодо окремих норм Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», які набирають чинності з **16 липня 2022 року** // *Урядовий кур'єр*. – 2022. – 16 лип. – С. 4.

«16 липня в Україні набрав чинності Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». «Це наше свято, свято мільйонів людей, об'єднаних українською мовою. І ми відзначимо його разом, на Сході й на Заході, у Києві й маленьких містечках, у соцмережах й на вулицях», – ідеться в дописі фейсбук-події під назвою «Мова об'єднує».

Лискович М. Закон про мову набув чинності: які норми почали діяти / М. Лискович // *Демократична Україна*. – 2019. – 19 лип. – С. 9.

«Для сприяння функціонуванню української мови як державної у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України вперше запроваджують інститут Уповноваженого із захисту державної мови. Завданнями Уповноваженого є:

- ❖ захист української мови як державної;
- ❖ захист прав громадян України на отримання державною мовою

інформації та послуг у сферах суспільного життя на всій території України і усунення перешкод та обмежень у користуванні державною мовою».

Машика В. Т. Основні положення Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» / В. Т. Машика // Історія та правознавство. – 2019. – № 25-27. – С. 10-20.

«Мову, її особливості описують підручники, посібники, словники, мовознавчі дослідження. Але основний її закон – це правопис. І, як говорить народне прислів'я, частину якого процитовано в підзаголовку, «спочатку аз та буки...», потім підуть і науки». З правопису починається грамотність і буквена і життєва. Правопис – це ще й свідчення того, як ми ставимося до своєї мови, як дбаємо про її утвердження, збереження й розвиток і навіть про її красу. Правопис – обличчя мови».

Ющук І. Розмова про мову / І. Ющук // Літературна Україна. – 2015. – 30 лип. – С. 15.

Невід'ємний атрибут української державності

«В офіційних сферах суспільного життя вибір мови – це не приватна, а державна справа. І за це має відповідати держава, як і за мову засобів масової інформації та книжкової продукції, де панує засилля мови окупантів. У Конституції, в статті 10, недвозначно записано: **«Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України»**.

Не досить назвати мову державною, треба, щоб вона і справді була державною, як це є в Німеччині, Франції, Польщі... Адже мовне питання – це питання **державної безпеки** України (переконливим підтвердженням цього є сьогоднішні події) та інтелектуального здоров'я нації. І це справа не тільки держави, а й кожного з нас особисто».

Ющук І. Мова – зброя стратегічна : [політичні і психологічні аспекти мовного питання] / І. Ющук // Дивослово. – 2015. – № 6. – С. 2-3.

«Треба зазначити, що **державна роль української мови** жодним чином не спрямована на обмеження розвитку мов інших етнічних груп. Одержавлення української мови зовсім не означає приниження чи ігнорування російської мови й культури, мов інших національних меншин в Україні, а відродження й піднесення

понижених, поруйнованих української мови, культури, духовності. В. Лизанчук вказує: «Ідеться про забезпечення кожному українцеві природного права повернутися до національного джерела, до національного буття. Відомо: щоб дитина успадкувала національно-духовні якості свого народу, його ментальність, її треба виховувати саме рідною мовою. Не можна виховувати повноцінного поляка англійською мовою, так само й духовно багатого українського патріота – мовою російською. Рідна мова формує тих, хто нею говорить, зумовлює їх певні погляди на світ, на взаємини між людьми, вироблені нацією за довгий шлях її формування. У мові сконцентровано спільний світогляд народу, набутий досвідом багатьох поколінь».

Балабкіна І. Державна мова як засіб формування національної свідомості українського суспільства / І. Балабкіна // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 3. – С. 121-125.

«Питання державної **мовної політики** – серед пріоритетних в діяльності української влади, а загроза українській мові – це, за визначенням Конституційного Суду України, який своїм рішенням визнав мовний закон конституційним, загроза національній безпеці. Саме тому ми, маючи багатомільйонну підтримку громадян України, відчуваємо чи не найбільше сприяння в питаннях імплементації законодавства в усіх сферах, починаючи від

обслуговування, музейної, туристичної, видавничої діяльності, освіти, кіно, органів влади. Зафіксовані порушення з боку окремих телеканалів тощо – явища, на мою думку, системні та кричущі, проте тимчасові, які неодмінно буде виправлено. Інакше в нашій країні, яка і без того потерпає від гібридної війни та політичних спроб самозросійщення, бути не може. Статистика свідчить: порушень істотно поменшало, української мови стало значно більше. І це не межа».

Загроза українській мові – це, за визначенням Конституційного Суду, загроза національній безпеці // *Голос України*. – 2021. – 23 верес. – С. 6.

«... українська мова стає природним і основним засобом комунікації українців і представників інших етносів. Сьогодні модно бути українцем і спілкуватися по-українськи, що свідчить про посилення національно-мовної свідомості людей. Прокинувся колись збайдужілий, зросійщений народ, заговорив мовою своїх батьків і дідів. Прикметно, що це стосується передусім молоді, яка почала ідентифікувати себе як українців саме за мовною ознакою».

«Голосуйте за рідну мову, хоч отруєну, але живу» : (Помаранчевий період в історії української мови) // Степаненко М. Рідне українське слово / М. Степаненко. – Полтава, 2005. – С. 122--141.

«Що ж до політичної зради, то, як відомо, послуговуються при цьому, як правило, якраз тією мовою, яка справжні наміри зрадника приховує. От тому варто було б згадати в даному контексті хоча б Д. Донцова, який зазначав, що в питаннях, які стосуються патріотизму, «мова – не найважливіша річ», та В. Липинського, який підкреслював, що головним у формуванні нації є відчуття людиною не лише «територіального патріотизму», а й солідарності з усіма постійними жителями своєї країни. Зокрема, він писав: «Коли ви хочете, щоб була Українська Держава, ви мусите бути патріотами, а не шовіністами. Це значить, що ваш націоналізм мусить спиратися на любов до своїх земляків, а не на ненависть до них за те, що вони не українські націоналісти». А українська держава «не сміє бути одірваною од громадянства «чуттєвою бандою». Її коріння, «мусить бути в громадянстві, у своїй родині і своїм роді, у своєму класі (значить, у різних класах України), у своїй Церкві (значить, у різних християнських церквах України). І саме з цього має скластися «Загальна Державна Влада України».

Проте, оскільки мова є не тільки засобом спілкування, а й знаряддям політичної боротьби, то, як зазначав ще К. Маркс, – «в свій час індивіди цілком візьмуть мову під свій контроль». От тому, хоча те, що *на українській землі українська мова повинна процвітати*, є аксіомою, те, що її століттями вороги України намагалися «брати під свій контроль», українці зобов'язані пам'ятати. Але не варто забувати й того, що дуже часто благими намірами дорога вимощена в пекло. Не випадково ухвалення 25 квітня 2019 р. Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» зумовило такий резонанс. А це зобов'язує проаналізувати його на предмет актуальності, відповідності етичним, політичним і методологічним настановам, скоординованості з Конституцією та іншими правовими актами, й перспектив його реалізації, що і є метою даної статті».

Котюк І. І. Мово, моя ти єдина зброе... / І. І. Котюк // Юридичний вісник України. – 2019. – № 30. – С. 12-13.

«Є два відомі ефективні способи захисту української мови.

Перший – це не лише офіційне декларування її як державної у Конституції чи законі, а й фактичне запровадження на всіх рівнях і щаблях державної діяльності. Знання української мови і володіння нею на практиці мають бути обов'язковими не лише для будь-кого, хто прийняв для себе рішення пристати на службу в державних структурах, а й для кожного, хто став громадянином України. Це повинно стати не лише ознакою поваги до титульної нації, що дала назву своїй державі, а й єднальним чинником становлення політичної української нації.

Другий спосіб захисту нашої мови – це повсюдне використання максимально літературної української мови, передусім її носіями – у побуті, культурі, спорті, науці, економіці».

Кубів С. Українська мова як державна – єднальний чинник нової політичної нації // Право України. – 2016. – № 3. – С. 9-10.

«Опитування, проведене на замовлення Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення однозначно стверджує, що **мова об'єднує країну**: 77% українців підтримують домінування української мови на телебаченні та радіо (53% вважають, що українська мова має домінувати в теле- радіоефірі, а 24% – що телебачення і радіо мають бути виключно україномовними!). При цьому 59% вважають, що держава має забезпечувати зростання частки української мови в ефірі. Попри всі зусилля московської пропаганди і провокації рашистів, усі соціологічні дослідження засвідчують: більшість українців підтримують закон про державну мову і політику, спрямовану на захист мови. Це вчергове свідчить: реваншисти, що прагнуть ревізії закону про мову, захищають винятково інтереси «руського міра», і аж ніяк не українських громадян. Але відтепер українська мова вважається одним із **символів державності** (разом з Гербом, Гімном України і Державним Прапором), а відтак за знущання над мовою доведеться відповідати перед законом».

Лук'янчук Г. Мова об'єднує країну / Г. Лук'янчук // Слово Просвіти. – 2019. – 18-19 лип. – С. 16.

«Мова забезпечує єдність етносу, розчленованого державними кордонами, розділеного простором, розмежованого соціальними, політичними, релігійними чинниками. Для єдності народу значення мови – зразу за значимістю крові. Мова забезпечує нормальне функціонування національного організму в усіх його виявах – політичному, економічному, культурному та ін. Мова – головна ознака нації, її інформаційний код. Мова у політичному сенсі є інтегруючим чинником нації, запорукою єдності суспільства, міцності державного організму.

На шляху до своєї державності Україна зазнала значних утисків через заборону мови з боку Росії, Польщі, Румунії, Австро-Угорщини. Дослідники нараховують 58 таких заборон, починаючи з 1627 року і закінчуючи 1990 роком, коли Верховна Рада СРСР ухвалила Закон про мови народів СРСР, де російській мові надано статус офіційної.

Існування української мови несло загрозу єдності імперій. Російська та радянські імперії вперто, протягом століть, проводили русифікацію українського народу, накладали заборони на українську мову. Нищення мови та руйнування української спільноти проводилось і через асиміляцію українського населення та масове переселення росіян на українські землі.

Нині актуальним гаслом України має стати: армія, мова, церква, законність!

Українська мова – **символ української державності**, так вважають 70% наших громадян. Так вважали й ті, хто нашу мову століттями знищував. Згідно зі статтею 20 Конституції України, Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України, Державний Гімн України. Дивно, але Державна Мова України як основний державотворчий чинник не увійшла до символів держави, хоча вона має право посідати перше місце серед Державних символів України. Українська мова відіграє основну консолідуючу роль у державі та є чинником національної безпеки України.

Не буде української мови – не буде України як держави. Отже, фактично **державними символами України** є Державна Мова України, Державний Прапор України, Державний Герб України, Державний Гімн України».

Лямцев К. Українська мова як чинник національної безпеки української держави / К. Лямцев // Слово Просвіти. – 2018. – 27 верес.-3 жовт. – С. 12.

«Що ж цьому заважає? Як збагнути одну з головних причин усіх українських бід. А причина, як на мене, і, можливо, для багатьох моїх співвітчизників, з наукової точки зору виявляється дуже несподіваною – українці недостатньо розмовляють (користуються) українською мовою. Знаменитий бельгійський учений, лауреат Нобелівської премії в галузі хімічної фізики Ілля Пригожин стверджував, що людина повинна розмовляти тією мовою, яка природньо відповідає певній території й, особливо, коли є офіційною мовою держави, в якій ця людина живе. Адже кожна нація за допомогою мови продукує свої коригуючі (зв'язуючі) вібрації, які підтримують цілісність нації як самоорганізованої системи. Тому так важливо українцям розмовляти українською мовою. Український вчений Володимир Ніс у статті «Найважливіший засіб людського існування» (журнал «Листи до приятелів», червень 2009 р.) також говорить про те, «щоб могли робити щось серйозне в Україні, потрібно володіти українською мовою. Ні англійська, ні російська для цього не підходять, бо вони вступають в конфлікт з нашою землею і можуть призвести тільки до занепаду, до перетворення цієї землі на пустелю, що ми й спостерігаємо в Україні у ХХ сторіччі». В цій же статті говориться про дуже глибокий зв'язок мови й землі. Оскільки скореговані спільною мовою люди завжди живуть на певній (невипадковій для них) території, то впродовж тисячоліть їхня мова стала віддзеркаленням усіх природніх умов, притаманних цій території, або, як говорить про це Володимир Ніс, «природним законом» цієї землі. Отже встановлюється потрібний зв'язок: людина-мова-територія.

При цьому, крім повнішого користування українською мовою, потрібно слідувати за її чистотою».

Максимович Б. Людина-мова-територія / Б. Максимович // День. – 2021. – 3-4 верес. – С. 13.

«Проблема не в самій мові, а у свідомості тих, хто нею розмовляє або нехтує з різних причин, доходячи у своєму несприйнятті до безглузлого заперечення автентичності та комунікативної перспективності нашої мови, тобто її прав. З погляду логіки – це, суцільний абсурд, адже немає нічого природнішого шанувати **державну мову** своєї ж держави, розмовляючи й пишучи нею».

Маленко О. Українська мова в українському суспільному й комунікативному контексті сьогодення / О. Маленко // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2014. – № 30. – С. 2-6.

«Мовне питання неабияк чутливе для українського суспільства. Тому спекуляції на ньому завжди викликають чималий спротив. Утім, спокуса знову і

знову використовувати для своїх ігор цю небезпечну тему не полишає вітчизняних політиків. Здавалось би, з моменту ухвалення 25 квітня 2019 року Верховною Радою Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» маніпуляції з цим питанням мали би принаймні втихомиритись, якщо не припинитись узагалі. Держава в особі законодавців зробила свій вибір на користь українізації і таким чином поставила крапку в багаторічних дискусіях про двомовність, «какую різницю» тощо. Вибір непростий, але на тлі російської агресії, одним з елементів якої є мовна карта, – цілком логічний та виправданий».

Малко Р. Мовна облога / Р. Малко // Український тиждень. – 2021. – № 27. – С. 8-9.

«На Сході України щодня, щогодини гинуть наші молоді люди – цвіт української нації. Ради чого сусідня держава розв'язала війну проти України? Заради хліба? Ні. Заради вугілля? Ні., його й в росії вистачає. Заради ідеології? Її як такої в агресора нема – ні марксистської, ні будь-якої. Ним керує лише горезвісна ненависть. Виявляється, Росія «захищає» в Україні навіть не росіян, а «русскаязычных». І що найбільш прикро їй дико, що ми, українці, самі напрошуємося до цього. Огляньмося довкола, подивімося на себе, на своїх дітей: ми й далі множимо отих «русскаязычных». Завойовники, окупанти, вони як колонізатори, відколи існує світ, поряд із смертоносною зброєю як інструмент привласнення чужих територій й упокорення аборигенів використовують мову».

Мова – зброя стратегічна // Ющук І. П. Мова – найбільший скарб / І. Ющук. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2020. – С. 76-82.

«Ставши одним із найголовніших документів у новітній історії держави, на який чекали мільйони українців, мовний закон продовжує сприяти стрімкому поступу українського слова в усіх сферах суспільного життя на всій території України. І не тільки.

За ці роки маємо колосальні результати. Українську чути скрізь: у супермаркетах, лікарнях і транспорті, в телерадіопросторі та Інтернеті. А з початком повномасштабної війни росії проти України українська стала справжнім ідентифікатором «свій-чужий». Мова єднає українців і робить з нас сильну, по-справжньому європейську націю. Весь цивілізований світ сприймає українську як мову сміливих, волелюбних та нескорених.

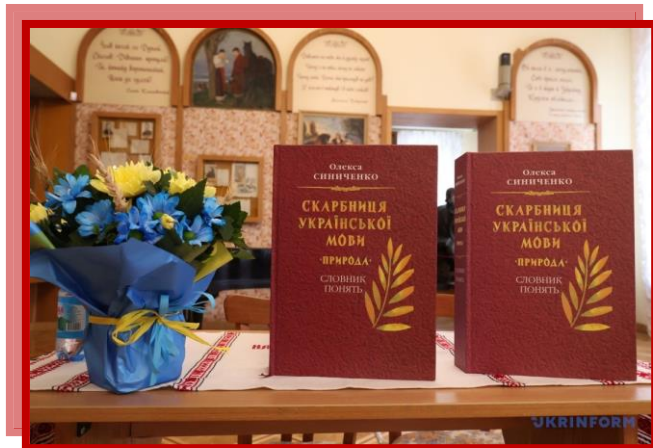
Водночас зазначу, що не все і не скрізь відбувається легко й просто, але ми маємо підтримку з боку тисяч відповідальних громадян, котрі вказують нам на порушення їхніх прав та мовного закону.

Що стосується деколонізації, то я всіляко підтримую законодавче регулювання, спрямоване на подолання наслідків тривалої російської імперської політики в Україні.

Понад те, ще торік я виступив з ініціативою щодо необхідності перегляду назв низки топонімів, звернувшись до керівників органів місцевого самоврядування. Йшлося тільки про ті населені пункти, які виникли чи

русифікувалися в радянську епоху. Скажімо, це Арбузинка, Сєверодонецьк, Южноукраїнськ, Южне, Переводчикове, Луч, Первомайськ та багато інших. Слово – за громадами та парламентом».

Мова єднає українців і робить нас сильною європейською державою : [Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремінів про українську мову] // **Голос України. – 2022. – 9 листоп. – С. 3.**

«Лінгвоцид (мововбивство) – це свідоме, цілеспрямоване нищення певної мови як головної ознаки етносу – народності, нації. Лінгвоцид спрямовується, насамперед, проти писемної форми мовлення. Кінцевою метою лінгвоциду є не геноцид, тобто фізичне винищення певного народу, а етноцид – ліквідація цього народу як культурно-історичної спільноти, винародовлення етносу.

Мова забезпечує вічність культури. Вона пов'язує культуру етносу в один безперервний процес від минулого через сучасне до майбутнього. Що міцніше позиції посідає мова в суспільстві, то найнадійніші перспективи культури.

Не випадково нині боротьба проти української мови стала одним із головних напрямків боротьби проти української державності, а мовний фактор використовується як засіб дестабілізації українського суспільства.

Державність української мови має бути реалізована в галузі освіти, діяльності державних та адміністративних органів, у сфері виробництва, науки і техніки, культури і мистецтва, транспорту і засобів масової інформації тощо».

Мова і держава // Радевич-Винницький Я. Мова і нація / Я. Радевич-Винницький. – Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова, 2003. – С. 86-89.

«Для українців, як для будь-якої іншої нації, мова – це дім життєдайного буття, духовний, світоглядний, націєтворчий фундамент. Цілеспрямовано нав'язувана теза, мовляв, «какая разница, на каком языке говорит, – был бы хороший человек», в умовах України цинічно фальшива і є формою нинішнього повзучого, так званого м'якого російщення, яке висмоктує з українців національну сутність, культивує московську імперську свідомість, підступно вкорінює думку про нефункціональність української мови.

Ігнорування комунікативної функції української мови у законодавчій, виконавчій і судовій владах, у суспільно-громадських інституціях, в освітніх закладах усіх форм навчання неминує спричинити знищення не менш важливих інших її функцій: ідентифікаційної, експресивної, гносеологічної, мислетворчої, естетичної, культурноносної, номінативної тощо. Тобто всебічне функціонування української мови в усіх державних, суспільних інституціях, у сфері бізнесу,

освіти, електронних ЗМІ є питанням життя або смерті української нації, національної держави, європейської української України. Адже однією з основних мотиваційних передумов війни Російської Федерації проти України є московсько-путінська політика захисту «русскоязычного населения».

Панченко В. Українська мова – основа безпеки нації і держави / В. Панченко // Слово Просвіти. – 2017. – 9-15 лют. – С. 2-3.

«...Путін на весь світ заявляє, що українська мова штучно, з наміром відірвати її від «братньої» російської, створена австріяками й поляками, «Полячишками», як прозивали їх царські послы.

28 грудня 1841 р. в листі до молодшого страждальця за волю України А. Красовського Квітка-Основ'яненко написав гостро, але з глибоким розумінням суті справи: «Коли українські молоді письменники змусять, то вони доведуть, що московська мова є дикунською говіркою, порівнюючи її до мови української. Коли вони повитягують з московської мови все українське, то найзапекліший московський шовініст буде змушений визнати жалюгідне убожество і нижчість московської говірки супроти української мови».

Пепа В. Гострять зуби на мову / В. Пепа // Українське слово. – 2020. – 11 черв.-23 черв. – С. 15.

«Громадянам України варто усвідомити, що українська мова є визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, яка історично сформувалася і протягом багатьох століть безперервно боролася за свою незалежність, перебуваючи на власній етнічній території. Сьогодні це переважна більшість населення країни, яка дала офіційну назву державі та є базовою основою формування української політичної нації. Саме тому **статус української мови як єдиної державної мови** зумовлений державотворчим самовизначенням української нації. Державний статус є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави.

Збереження національної культурної спадщини, де мова відіграє важливу роль у становленні України як незалежної європейської держави, пов'язано з тим, що культурна спадщина, яка базується на національній основі, є одним з головних чинників формування української національної ідентичності та відродження духовності українського народу. Шанобливе ставлення до мови, історії, культури з боку держави та громадськості впливає на міжнародний імідж України як самостійної держави та її внесок у розвиток мовної культури світу.

Українська мова як державна згідно із Законом – це питання національної безпеки й державної єдності, що містить чіткі вимоги щодо застосування української державної мови та ефективні механізми контролю. Мовна політика в українському поліетнічному суспільстві не втручається у сферу приватного спілкування, релігійних обрядів та не обмежує прав національних меншин.

Сьогодні за своїм багатством українська мова не поступається найрозвинутішим мовам світу. Про це свідчить хоча б Енциклопедія кібернетики, яку вперше у світі видано українською мовою ще за життя академіка Глушкова».

Пірен М. І. Українська мова – важливий чинник єдності суспільства, формування української політичної нації та реалізації демократичних реформ / М. І. Пірен // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2019. – № 3. – С. 85-90. – (Серія «Державне управління»).

«Зважаючи на важливість вивчення європейського досвіду щодо формування та реалізації мовної політики, поступово налагоджуємо міжнародні партнерські контакти. Зокрема з балтійськими країнами. Для нас дуже важливим є поглиблення подальшої співпраці з європейськими інституціями, які забезпечують

функціонування державної мови шляхом реалізації ефективної мовної політики. Їхній досвід – це нові обрії того, як можна розвивати українську мову, а також захищати права громадян України отримувати інформацію та послуги державною мовою. Мовна інтеграція України до родини європейських мовних інституцій сприятиме тому, щоб українська стала офіційною мовою європейського співтовариства.

Згадаймо слова президента України Володимира Зеленського, які він сказав щодо української мови на форумі «Україна 30» навесні цього року. У нашій країні **державна мова єдина – українська**. Якщо продовжити його слова, то для державної мови повинно бути створено найкращі умови. Має бути імplementовано й ефективно діяти закон про мову. Отже, до кінця року, як це визначено стратегією дій Кабінету Міністрів України на 2021 рік, має з'явитися державна програма з розвитку й опанування української мови. Я вважаю, що це один із ключових документів. Це той документ, який дасть інструментарій, щоб здійснювати роботу з роз'яснень основних норм закону про мову для якомога більшої кількості громадян. Невіддільним атрибутом гуманітарних змін, як це визначено мовним законом, повинні стати також курси з безплатного вивчення державної мови, що мають бути доступними для громадян України».

Тарас Кремінь: «Боротьба за українську книжку – це також боротьба за українську мову, Конституцію й державу» // Український тиждень. – 2021. – № 28. – С. 14-15.

«**Державна мова** як спільна на всій території держави сприяє згуртуванню населення й перетворює його колектив, суспільство, народ. Єдина для всього суспільства державна мова дає змогу сконцентрувати його інтелектуальний потенціал і таким чином, у процесі історичного розвитку, врешті-решт переростає в могутню рушійну силу суспільного прогресу. Державна мова єднає, не

роз'єднує, підсилює сукупний інтелект суспільства, а не послаблює його. Та й чому ми українці, у своїй державі маємо переходити на неприродну для нас мову».

У межах Закону // Ющук І. П. Мова – найбільший скарб / І. Ющук. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2020.– С. 112-121.

«Сьогодні ми можемо відзначити моду на українську мову, – говорить Руслан Стефанчук. – Багато громадян України принципово перейшли на українську в побуті, в офіційному спілкуванні. Нам не можна втрати цей шанс, наше спільне завдання – зберігати мову, важливо, щоб люди бачили – українська мова – це модно, це круто, це зрозуміло. Нам потрібен якісний менеджер українізації».

«Виходить дуже багато книжок про українську мову, цікавих, важливих, – каже Руслан Стефанчук. – Важливо, щоб усі скарби, які у вас є, отримали велике поширення. На превеликий жаль, люди перестали ходити в бібліотеки, а в Інтернеті люди постійно. Нам дуже важливо, аби кожен українець ознайомився з найновітнішими досягненнями, які у нас є, і зробив для себе правильний висновок – я повинен говорити українською мовою, я повинен переходити на українську мову, я повинен зробити все, аби моя мова існувала в побуті, в державі».

Чорна С. Оборона Слова не менш важлива, ніж оборона країни / С. Чорна // Голос України. – 2021. – 9 листоп. – С. 1, 4.

Наша мова – наша історія

«Минуло 5000 років, але в сучасній українській мові знаходимо відповідники прадавніх слів – не лише за фонетикою, а й за суттю (значенням). Ретельне й уважне вивчення рідних лексичних надбань, безперечно, відкриє, перед допитливими дослідниками ще багато таємниць з історії життя наших далеких пращурів – антів-атлантів (шумерів) і венедів (хатів)».

Березяк В. Мова наших пращурів: від сивої давнини до сьогодення / В. Березяк // Науковий світ. – 2011. – № 7. – С. 26-29.

«Мові не менше двох мільйонів років. Сотні тисяч років вона супроводить людину, дає їй змогу вижити. Людина створила мову, а мова зробила її людиною. Завдяки мові людина різко піднялася над тваринним світом. Мова об'єднувала людей для пошуку їжі, спільної злагодженої праці й самозахисту. Через мову передавався набутий життєвий досвід з покоління в покоління. Мова допомагала людині орієнтуватися в різних, не завжди сприятливих умовах. І основне: мова забезпечувала й удосконалювала мислення людини. Будь-який прогрес пов'язаний

з мовою. Усі відкриття, винаходи люди змогли здійснити тільки завдяки мові. На досягненнях мовознавства засновані сучасні дивовижні інформаційні технології. Мова зробила світ людей таким, яким він є».

«Голосуйте за рідну мову, хоч отруєну, але живу» : (помаранчевий період в історії української мови) // Степаненко М. Рідне українське слово / М. Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2005. – С. 122-143.

«Говірка, говір, діалект, наріччя, мова племені, народності, нації не виникають раптово або в короткий часовий проміжок. Вони є результатом тривалого творчого процесу, зумовленого внутрішньо- і позамовними чинниками. Історія людства свідчить, що нові говори, діалекти, мови виникають на основі старих, зокрема мови формуються на ґрунті окремих діалектів та їх груп.

Мова постійно перебуває в динаміці розвитку. Задовольняючи потреби комунікації, вона безперервно змінюється для того, щоб продовжувати функціонувати. Разом з тим, мовна система повинна бути стабільною в конкретний момент, бо інакше б порушилося взаєморозуміння між людьми, які користуються нею.

Поступово еволюціонуючи, вона набула таких ознак своєї структури, котрі дають підстави чітко вирізняти її серед інших слов'янських мов. Своєрідність української мови однаково яскраво проступає як в сучасних діалектах, так і в літературній мові.

Становлення сучасної літературної мови спиралося на багатовікову традицію книжності, староукраїнську книжно-літературну спадщину. Важливу роль у становленні нової української літературної мови відіграли багаті фольклорні джерела: мова творів усної народної словесності проходила огранення в багатовіковій побутовій практиці, а тому, зберігаючи окремі локальні риси, мала здебільшого наддіалектичний характер.

...сучасна українська мова – це високорозвинений феномен, котрий має кілька форм існування – літературну, діалектну, аргі, жаргони, сленг. Взаємодія різних форм існування мови, відкритість, виразна тенденція до сприйняття зовнішніх імпульсів-впливів інших мов – забезпечує розвиток мови українського етносу як живої динамічної субстанції».

Мова і говірки // Горелов М. Є. Цивілізаційна історія України / М. Є. Горелов. – Київ : ЕксОб. – 2005. – С. 56-65.

«Після краху тоталітарного комуністичного режиму в умовах національного відродження й відновлення української державності, цілком природно, значно

зріс суспільний інтерес до історії України й особливо – до походження та історії української мови як основної ознаки нашої нації.

Коли йдеться про виникнення української мови, у свідомості переважної більшості зацікавлених громадян вона часто асоціюється із сучасною літературною мовою, тобто тією, яка щодня звучить по радіо й телебаченню, яку вивчають у школах, якою друкують книжки, газети й часописи і т. ін. Проте слід пам'ятати, що національна мова – це не тільки спільна для всієї нації літературна мова, опрацьована майстрами художнього слова, але й мова народна, що має діалектні відмінності на різних територіях України.

Щодо походження сучасної української літературної мови жодних проблем немає: загальновідомо, що її започаткував І. Котляревський творами «Енеїда», «Наталка Полтавка» та «Москаль-чарівник», а її основоположником став Т. Шевченко. Вони почали писати свої твори народною мовою на основі українських середньонадніпрянських говорів. До І. Котляревського і Т. Шевченка в Україні були дві літературні мови: церковнослов'янська, запозичена від болгар разом із прийняттям християнства, і староукраїнська писемно-літературна мова (XIII–XVIII ст.). На давній Русі також було дві літературні мови. Поряд з церковнослов'янською виникла на її основі також давньокиївська (інша назва – давньоруська) писемна мова зі значним впливом місцевих мовних особливостей. Її використовували для світських потреб – у державному управлінні, у князівських канцеляріях, літописах, в оригінальних і перекладних художніх творах тощо. Цією мовою були створені «Повість минулих літ», «Слово про Ігорів похід», «Руська Правда» та багато інших.

Після занепаду Київської Русі давньокиївська (давньоруська) мова і далі вживалася на її колишній території, але в українських князівствах вона зазнала ще більших впливів народнорозмовної мови, через що витворився її своєрідний варіант – староукраїнська писемно-літературна мова, що функціонувала в Україні аж до кінця XVIII ст.».

Півторак Г. Українська мова: погляд крізь віки / Г. Півторак // Голос України. – 2018. – 11 квіт. – С. 10.

Двомовність

«Двомовність (білінгвізм) – досить поширене явище в багатьох країнах світу. Воно полягає в масовому використанні двох мов у процесах щоденного спілкування, коли людина змушена переходити з мови на мову залежно від того, де і з ким вона спілкується.

Упродовж багатьох століть двомовність існує в Україні.

Державна двомовність, яку хотіли б запровадити захисники «русскоязычного населення» в Україні, суперечить принципів національній єдності українського народу, протидіє розвитку національної державності, культури, науки. У часи М. Грушевського вона загрожувала розколом української нації в соціальному плані (низи суспільства україномовні, верхи –

російськомовні), нині загрожує розколом у територіальному плані (Захід і Центр – україномовні, міста Півдня і Сходу – російськомовні).

Вимагати обов'язкової двомовності від українців, які живуть удома, в Україні, – це зневага їхньої національної гідності і порушення елементарних прав людини».

Двомовність [Текст] // Радевич-Винницький Я. Мова і нація / Я. Радевич-Винницький. – Кам'янець-Подільський, 2003. – С. 64-67.

«Разом з кандидатом філологічних наук Тарасом Франком, композитором Левком Ревуцьким, письменником Євгеном Кротевичем, художником Карпом Трохименком та іншими представниками творчої інтелігенції Іван Кавалерідзе написав до Політбюро ЦК КПРС листа, інформуючи вище керівництво країни про русифікацію України: «у містах нашої республіки українська мова невпинно витісняється російською – в державних закладах, на підприємствах, у видавництвах науково-технічної літератури, кіно, на радіо і телебаченні, в дитячих садках і школах». При цьому наводили конкретні дані, які свідчили про штучну русифікацію: «Навіть у столиці України Києві у 1965–1966 навчальному році з 207 загальноосвітніх шкіл українських було всього 57 (50 із них – так звані змішані, які мають паралельні класи з українською і російською мовою навчання, а російських – 150).

Із загальної кількості учнів 166411 у російських школах учаться 128112, тобто 77%. В українських – всього 33299. При цьому значна частина останніх учиться в паралельних російських класах.

Ще більш красномовний показник – в інших промислових містах України. Наприклад, у Донецьку на сьогодні залишилася всього одна українська школа».

Зятьєв С. Без мови рідної й народу нашого нема... / С. Зятьєв // Демократична Україна. – 2018. – 9 листоп. – С. 6.

«Навіть сьогодні можна почути твердження окремих політиків про необхідність надання російській мові статусу державної. При цьому забувають, що в абсолютній більшості європейських країн державною мовою є мова тієї нації, яка не лише історично сформувалася та існує на їх територіях, а й становить більшість населення.

Ну а щодо тих країн, де кілька офіційних мов, то мовна ситуація в них дуже відрізняється від України. Там історично сформовано чіткі етнічні кордони між етнічними групами, зокрема у Швейцарії, Бельгії, чого не скажеш про Україну. До того ж в Україні близько 80% населення становлять саме українці. Прикладом того, як потрібно захищати свою мову, може бути Франція. Згідно з чинним законодавством країни написи чи оголошення складаються французькою, а якщо зроблені з порушеннями і попередження не дало результату, то порушника позбавляють права користування майном».

Зятьєв С. Поки живе мова – житиме й народ як національність... / С. Зятьєв // Демократична Україна. – 2018. – 16 лют. – С. 11.

«84% українців вважають, що в Україні немає проблем з використанням російської мови і російськомовні громадяни не зазнають утисків і переслідувань. Про це свідчать підсумки опитування Київського міжнародного інституту соціології, повідомляє Цензор.НЕТ. Протилежної думки дотримуються лише 8%.

Серед тих, хто вдома спілкується переважно або лише російською мовою, 81% вважають, що жодних утисків чи переслідувань немає (і лише 13% вважають, що такі утиски трапляються).

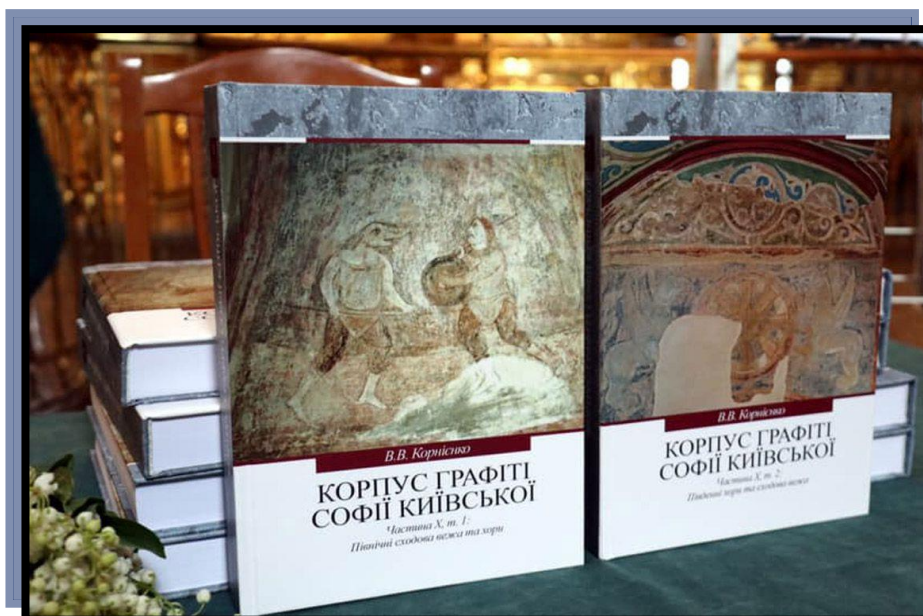
«В Україні не було і немає об'єктивних серйозних мовних проблем, а «утиски і переслідування» – витвір російських пропагандистів, щоб розколоти українське суспільство», – прокоментував підсумки опитування виконавчий директор КМІС Антон Грушецький.

Опитування було проведено 26 травня – 5 червня методом телефонних інтерв'ю з використанням комп'ютера. Опитано 984 респондентів з усіх регіонів, які живуть на вільній від загарбників території. Похибка не перевищує 3,4%».

Серйозних мовних проблем не існує // Урядовий кур'єр. – 2023. – 14 черв. – С. 1.

«Сучасна мовна ситуація в Україні визначається декількома чинниками, а саме: наявністю регіонів із неоднорідними національно-культурними мовними, соціально-політичними орієнтаціями; великим функціонуванням російської мови, що звужує сферу вживання української мови; надзвичайною важливістю мовного питання в етнокультурному та політичному житті України; мовною політикою новоутвореної держави, роллю громадських та політичних організацій і засобів масової інформації».

«...Якщо завтра моя мова зникне, то хай сьогодні прийде мій кінець» : (Справжня двомовність чи цинічне обрусительство?) // Степаненко М. Рідне українське слово // М. Степаненко. – Полтава, 2005. – С. 68-79.

«Коли політична й церковна еліти росії на чолі з її президентом, крім військової агресії, дедалі настирливіше заперечують існування українців як окремої нації, нашої історії, мови, культури й навіть підстав для самостійної державності. Ці абсурдні нісенітниці

пропагують переважно дилетанти-політики, які часто не мають навіть елементарної гуманітарної освіти. За таких умов завдання українських науковців, журналістів та всіх національних засобів масової інформації – рішуче й послідовно протиставляти московській брехні, фальсифікаціям, злісним вигадкам і наклепам історичну правду. Вона полягає в тому, що українці такі самі давні, як і всі інші слов'янські народи, а українська мова як найважливіша ознака української нації має багатовікову історію від середини I тисячоліття н. е. Отже, за часів Київської Русі вже існував народно-розмовний варіант нашої мови, близький до сучасного. Це неспростовно й переконливо засвідчили різні джерела, серед яких виділяються графіті на стінах Софійського собору в Києві.

Було виявлено понад 7 тисяч графіті XI – початку XVIII століття, залишених священиками та відвідувачами Софійського собору. Цим графіті притаманні багато рис, які є ознаками й сучасного українського мовлення.

Початки становлення староукраїнської мови зафіксовані вже в писемних та епіграфічних пам'ятках з XI століття, коли до тексту церковнослов'янської мови, незважаючи на традиційність письма, потрапляли елементи розмовної мови. Це й дає змогу робити висновок про те, що саме нею розмовляло населення київського регіону. Отже, кияни в XI-XIII століттях були праукраїнцями, а не праросіянами.

...українська мова як найважливіша ознака української нації має багатовікову історію. Народно-розмовний варіант нашої мови, що в різних регіонах мав і має виразні діалектні особливості, зберігав її існування на всіх історичних етапах, незважаючи на суспільні та політичні катаклізми, переслідування і численні заборони, а літературна мова як складова частина духовної культури українців в умовах відродженої української державності стала могутнім чинником консолідації суспільства. Без мови немає народу, а він існує доти, доки зберігає свою мову».

Півторак Г. Шануймо рідну мову / Г. Півторак // Голос України. – 2021. – 9 листоп. – С. 4-5.

«Як слов'янська мова українська належить до сім'ї індоєвропейських, поряд із романськими, германськими, кельтськими, грецькою, албанською, вірменською та (найближче спорідненими зі слов'янськими) балтійськими мовами.

На сьогодні остаточно спростовані теорії про «давньоруську мовну єдність». Уже за часів середньовічної Русі протоукраїнські діалекти відрізнялися від проторосійських».

Українська мова: етапи історії : загальнослов'янська та давньоукраїнська доба // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2017. – № 17-18. – С. 42-44. ; № 19-20. – С. 14-19.

«Знання про Україну в різних її сутностях містять десятки мовних розділів Вікіпедії. Природно, що українознавчими знаннями добре наповнений сегмент Вікіпедії українською мовою. Представлення знань про українство в українській Вікіпедії є своєрідним показником цивілізаційного поступу українства на сучасному етапі суспільно-історичного розвитку. Стан представлення українознавчих знань у Вікіпедії характеризує не лише розвиток української енциклопедистики та українознавства як наукової системи, але й усього українства як світової спільноти, зокрема: рівень інформатизації українства, рівні мовній стійкості та мовній асиміляції українства, громадську активність, патріотизм, соціальну рухливість (мобільність), здатність успішно конкурувати з іншими спільнотами».

Чирков О. Історія української мови у вільній енциклопедії – Вікіпедії українською, російською, білоруською мовами / О. Чирков // Українознавство. – 2012. – № 3. – С. 91-96.

«Українську мову визнано однією з мелодійних у світі. І сталося це у 30-х роках минулого століття в Римі на міжнародній конференції мовознавців. Після італійської її визнано за милозвучність другою в Європі. А ще раніше, в 1928 році, в Парижі українська мова поступилася французькій та італійській і посіла третє місце.

Проаналізована японцями за допомогою комп'ютерних методик, українська мова увійшла до першої п'ятірки за багатством і красою. Її занесено до числа двадцяти найважливіших мов світу, про що повідомляє спеціальне табло в Паризькій Академії наук.

А. Погрібний сказав: «Народ творить мову, але мова, у свою чергу, формує націю. З допомогою своєї мови мусимо стати сильними» І маємо стати!

Серце радіє, коли із вуст наймолодших українців-дітей, молодих людей, старожилів чуєш щире українське слово і доволі прикро, коли народний депутат, чиновник, зарозумілий обиватель не виконує закон про мову, навіть часом цим пишається.

Нині стало потребою говорити українською, стало навіть модним спілкуватися нею. І цю українську потребу вже ніщо не зрушить з місця. Бо є Україна, є український народ і його мова – була, є і буде!»

Швець П. Як мову українську упокорювали / П. Швець // Голос України. – 2022. – 22 лют. – С. 8.

«Глибоке вивчення історії мови можливе тільки завдяки дослідженню всіх її підсистем. Кожна з них має свої одиниці, які, змінюючись самі, зумовлюють перебудову інших мовних рівнів і системи загалом. Порівневим описом історичних змін займаються історична фонетика, історична граматики, історична лексикологія й фразеологія, хронологією виникнення діалектів досліджує історична діалектологія, історія стилів мовлення є предметом вивчення історії літературної мови. Усі вони є окремими галузями єдиної науки – **історії української мови**».

Крижанівська О. І. Історія української мови : історична фонетика : історична граматики : навчальний посібник / О. І. Крижанівська. – Київ : Академія, 2010. – 248 с.

Мовне відродження нації

«Заступниця Голови Верховної Ради України Олена Кондратюк взяла участь у запуску проекту онлайн з покращення навичок розмовної та письмової української мови на базі Освітнього центру Верховної Ради України.

«Рада, що така моя ініціатива, як Віцеспікерки Українського Парламенту та однієї із співавторок Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» знайшла свій відгук і починає втілюватися в життя», – підкреслила Олена Кондратюк.

Вона зацентрувала, що українське суспільство має згуртуватися навколо популяризації української мови, адже однією із цілей війни для агресора є знищення української ідентичності, мови та культури як такої.

«Ми це бачимо на окупованих територіях, де першочергового забороняється українська мова, а з бібліотек виносяться і спалюються українські книжки. Натомість окупаційні адміністрації масово завозять російську пропагандистську літературу й так звані підручники», – зазначила Віцеспікерка.

Водночас вона наголосила, що сьогодні в Україні спостерігається справжнє відродження української мови, яка стала потужним символом єдності для Українського народу в цій війні. Як свідчить соціологія, 80% громадян у 2022 році були переконані, що українська мова має бути основною в усіх сферах спілкування. У 2017 році таких було лише 60%, а 33% взагалі виступали за двомовність.

Олена Кондратюк зазначила, що онлайн-курси з покращення навичок розмовної та письмової української мови відкриті для всіх: і дорослих, і дітей.

«Сподіваюся, вони стануть у пригоді багатьом із п'яти мільйонів вимушених внутрішньо переміщених громадян. Частина з них раніше спілкувалася в побуті

російською, тож це гарна нагода покращити свої комунікативні навички державною мовою. Хочеться також, щоб до занять долучалися й українці, які опинилися за кордоном під тимчасовим захистом», – розповіла про важливий складник курсів Олена Кондратюк.

«Вірю, що українська скоро стане однією з офіційних мов Європейського Союзу. Постійно кажу про це у виступах у парламентах країн Євросоюзу. Треба нашим європейським друзям і колегам також до цього готуватися й активно вчити українську», – наголосила Олена Кондратюк».

Маємо згуртуватися навколо популяризації української мови // *Голос України*. – 2023. – 28 верес. – С. 1.

«Нині українська мова переживає складну історію. Виникає ціла низка суперечностей, які стосуються проблеми **«національна мова і відродження нації»**. Візьмемо для прикладу хоча б суперечність між виробленими мовними стереотипами, що своєю суттю пов'язані як з власне українською основою, так і з запозиченням, і намаганням відновити, повернути колишню усталену традицію, тобто встановити мовно-історичну справедливість».

«Народ, що не створив собі літературної мови, не може зватися свідомою нацією...» : (національна мова й відродження нації) // Степаненко М. Рідне українське слово / М. Степаненко – Полтава : АСМІ, 2005. – С. 148-152.

Генетичний код нації

«Іншим типовим напрямом в інформаційній боротьбі проти України є поширення поняття «руськоязычное население», яке не є поняттям юридичним, а

лише становить вдалий мовний засіб неоімперської риторики. В Україні, як і в інших колишніх республіках СРСР, є чимало громадян, які не є росіянами родом, проте використовують у щоденній комунікації російську мову.

Правда про походження саме таких груп громадян полягає в тому, що в них чи в їхніх батьків свого часу насильницьки було відібрано право робити кар'єру, будувати своє життя рідною мовою. Згадаймо близьке минуле: університети й інститути в Україні були майже всуціль російськомовними. Відгомін цієї ситуації ми маємо й сьогодні у формі спротиву повноформатного утвердження української мови на університетських кафедрах, де ще досі є чимало викладачів, які хоча не декларують російськомовність, проте послідовно її практикують. Донедавна здобути вищу освіту в Україні, а відповідно – змодельовати своє майбутнє, можна було тільки в опорі на російську мову. Такою була реальність, коли національній мові відводили лише декоративну роль. Навіть твори художньої літератури рідними мовами спекулятивно використовували як свідчення «розквіту національних мов». Нагадаємо, що служба в армії, силові структури, навіть спорт були тільки російськомовними, а сектор розваг, теле- і радіомовлення – здебільшого російськомовними. За таких умов не могло не статися глибинних трансформацій у мовній свідомості, у мовній практиці, в історичній пам'яті, у парадигмі культурних пріоритетів: скрізь панувала ідея російськоцентризму, вищості російського над національним.

З таким кодом мовного життя стала Україна на порозі своєї незалежності.

Лише небачені зусилля патріотичних сил, провідників нації з-поміж інтелігенції, професійних борців за незалежність, які почали повертатися з таборів радянського ГУЛАГу, надали нове звучання проблемі української мови, її ролі в розпросторенні національних ідей і піднесенні національної самосвідомості. На прапорі незалежної України проступає словосполучення УКРАЇНСЬКА МОВА! Ми прочитуємо ці слова на синьо-жовтому полотнищі нашого прапора, бо саме з боротьби за українську мову виростав рух за українську державу наприкінці 80-х – початку 90-х. Ось чому українська мова для нас настільки важлива: з нею пов'язане відродження України, з нею пов'язана ідея досягнення гармонії в українському суспільстві, в її посиленні вбачаємо запоруку розвитку нашої Держави.

У цьому визначальна сутність **мовного коду** сучасної українськомовної України!»

Гриценко П. Мовний код нової України / П. Гриценко // *Голос України*. – 2021. – 10 листоп. – С. 10-11.

«...ще давньокитайські цілителі казали, що язик – це друге серце, а мова є рухом душі.. І рухливість язика, і його фізичний та фізіологічні стани, і його форма дають нам ідеальну інформацію про вигляд та стан здоров'я серця. Тож, щоб запобігти більшості хронічних хвороб, співвібруйте з рідною землею: живете в Україні – говоріть щирою українською, живете у Франції – то щирою французькою, а в Польщі – польською, в Китаї – китайською тощо.

Вчені довели, що по плачу або звуках, які дитина видає після народження, можна визначити, до якої нації належить немовля.

Є вчені, які доводять: якщо дитина до 7 років не говорить рідною мовою, то у неї починається психічні розлади.

Не раз можна спостерігати: якщо людина, яка виросла на чужій землі, почує рідну мову чи пісню, то з нею починають відбуватися якісь неймовірні речі (радість, сльози, зміна емоцій). Адже рідна мова відповідає **генетичному коду людини**».

Громадська Л. Українська мова як код нації / Л. Громадська // Україна молода. – 2018. – 14 лют. – С. 9.

«Вчіть які завгодно мови і послуговуйтеся ними на Міжнародних наукових конференціях, але у своїй державі навчіться бути гідними мови Шевченка, Франка, Лесі України, останні з яких неабиякі поліглоти, але з єдиним вибором українськомовної України.

Отже, новозаведені гібридні терміни *«мова прийнятна для сторін»* чи *«мова на вимогу споживача»* і ще щось подібне – це все затримання мови окупанта в нашому просторі.

Толерантність українців є однією з найсильніших національних рис. Однак часто, якщо брати історію, нею послуговувались в своїх інтересах різні зайти. Нерідко це призводило до ситуації, коли українці жили-були, а офіційно їх наче б то і не було. Що з одного боку (східного), що з другого (західного) виникали «грамоти», які забороняли українцям називатись українцями і розмовляти рідною мовою. В таких умовах доводилося не лише виживати, а й зберігати свою **ідентичність** і унікальність, зокрема у мовній природі. Зрештою, українці вистояли в цьому історично-ментальному протистоянні і вистояли завдяки саме мові, її глибинним потужним пластам, які мали силу животворних джерел скрізь, де жив хоча б один справжній українець».

«Мова – визначальний і консолідуючий чинник держави» // Слово Просвіти. – 2018. – 1-7 берез. – С. 2-4. ; 8-14 берез. – С. 2-5.

«Мова є живим творінням, а тому вона так само не випадкова у житті людини, як не випадкове її ім'я, місце і час народження. Народжені в Україні діти уже мають в собі **генетичну інформацію** від батька і матері, записану саме рідною мовою. Адже «мовний» розвиток дитини, її спілкування зі світом починається ще в утробі матері – дитина чує, відчуває, запам'ятовує мамин голос, розуміє сказані нею слова».

Чумарна М. І. Королівство мови / М. І. Чумарна. – Львів : Апріорі, 2018. – 124 с.

На сторожі рідного слова

«Пам'ятаєте як нас лякали квотами української музики на радіо? Буцімто музики якісної немає, і радіостанції неспроможні заповнити ефір відповідно до нового Закону, і люди таке радіо не захочуть слухати.

Виявилося навпаки: квоти допомогли українському радію стати кращим, не таким примітивним і попсовим. А про яку кількість доти невідомих українських гуртів ми дізналися! Радіо стало приємніше слухати, а музична індустрія отримала імпульс – у тому числі фінансовий – для розвитку.

Про фільми й говорити нічого, адже саме україномовний дубляж давно переконав навіть російськомовне населення, що сучасні блокбастери можуть природно й невимушено звучати державною мовою.

Хоча нас також годували байками, що люди не ходитимуть на фільми з українською озвучкою, що в нас немає потрібної кількості дикторів і апаратури, що українська мова нездатна адекватно відтворити американський сленг і так далі.

І що в підсумку? Кінотеатри забиті вщерть, українська озвучка якісна і сучасна, а деякі фільми в українському перекладі взагалі стали легендарними (як, наприклад, «Тачки»). Це вже не кажучи про власне український кінематограф, який упевнено розвивається і тішить усе кращими фільмами».

Андрій Любка, письменник // Демократична Україна. – 2018. – 9 листоп. – С. 6.

Наша сучасниця, видатна поетеса Ліна Костенко, мудро пише про мову як про особливу форму історичної пам'яті. Занепад мови – це зникнення нації:

*Над усі багатства і припливи мод
Шануймо мову серцем і вустами.
Народ без мови – це вже не народ,
Без мови всі б ми сиротами стали.
Ідуть гріхи за нами і борги,
І їх зректися не шукаймо броду,
Шануймо мову над усі боги,
Якщо ми хочем зватися народом.*

Гребницька О. Рідна мова – національний скарб / О. Гребницька // Дивослово. – 2020. – № 2. – С. 27-29.

*Ну, от і дожилася наша мова,
Була-була безсмертною в віках,
Але прийшли бендюжники від слова
І потопили мову в матюках.*

Ліна Костенко про Україну, мову та кохання // Літературна Україна. – 2020. – 28 берез. – С. 1.

«Чергова забава Верховної зради українською мовою розрахована на політичну колотнечу у суспільстві в передвиборчий час, коли можна «і рибки наловити і ніг не замочити», себто здобути електоральних симпатиків. Манною з неба впав на голову партії «Слуга народу» Корнієнка та спікера Верховної Ради Разумкова законопроект про мову Бужанського. Тому вони так між собою зспівались, мов жаби на дощ. Висловлюсь дещо не толерантно. В тім сумні і трагічні факти української історії дають мені на це право. На жаль, не я автор, а хтось за мене дотепніший висловився: «Не подобається мова? Геть до Ростова!»

Салига Т. Треба дивитись в очі історії, а не в очі Путіну : [публіцистичний роздум] / Т. Салига // Слово Просвіти. – 2020. – 20-26 серп. – С. 4-5.

«Письменник – це самотній вовк, самурай, котрий веде свою особисту війну навіть після того, коли його армія програла. Це – залишинець. В ідеалі він повинен займатися лише літературою. Проте, в українських реаліях – це практично неможливо. Коли постійно виникають загрози то мові, то освітній політиці, то культурному розвитку загалом або й самому існуванню держави, письменник згортає комп'ютер і йде на акції протесту, на Майдан, їде на фронт.

Або й навпаки, впадає у стан соціального паралічу, депресії. У кожного тут – свій шлях, свої методи спротиву, і давати комусь свої поради чи тим більше звинувачувати когось у недостатній активності не випадає. Покликання письменника – писати. І добра книжка завжди вар тісніша, ніж тисячі найгучніших заяв».

Шкляр В. Українською заговорять навіть в Африці, якщо без неї неможливо буде повноцінно жити : [розмова з письменником; вела Л. Пустельник] / В. Шкляр // Слово Просвіти. – 2020. – Ч. 34. - С. 10-11.

«Маємо вірити й відомому сучасному італійському акторові й режисерові Мікеле Плачидо, який в інтерв'ю газеті «Бульвар» (7 грудня 2010 р.) сказав:

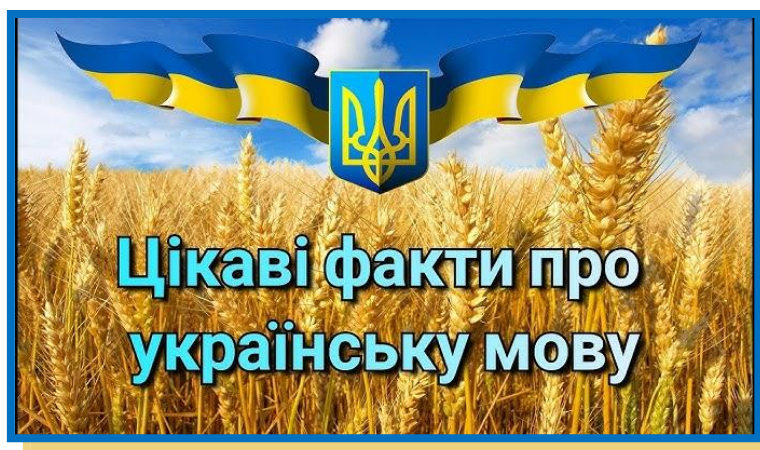

«Ваша мова – мелодійна, співуча. Як на мене, вона мало схожа на російську, російська більш тверда, різкіша. Українською, здається, абсолютно неможливо лаятися: що не кричи, все одно пісня вийде. У цьому вона близька до італійської, і це не дивно, що обидві мови – нашу та вашу – визнано найкрасивішими у світі».

«За своєю милозвучністю українська мова займає чільне місце не тільки серед мов слов'янських, але й серед мов європейських», – стверджував Іван Огієнко. Досить аргументовано про її милозвучність висловився Володимир Самійленко, поет з розвиненим музикальним слухом».

Ющук І. Милозвучність української мови / І. Ющук // Дивослово. – 2018. – № 10. – С. 43-46.

Цікаві факти

«Назви всіх дитинчат тварин в українській мові відносяться до середнього роду.

Найбільше синонімів в українській мові має слово «бити» – 45.

Першим літературним виданням сучасною українською мовою є «Енеїда» Івана Котляревського».

20 фактів про українську мову, які ви не знали //

Українська літературна газета. – 2017. – 8 верес. – С. 7.

«Найбільше перекладів серед українських творів має «Заповіт» Тараса Шевченка: його переклали на 147 мовами народів світу.

Найбільше псевдонімів мав поет Олександр Кониський – свої твори він підписував 141 іменем, в Івана Франка було 99 псевдонімів, а письменник Осип Маковей користувався 56 вигаданими назвами».

15 фактів про українську мову, які здивують // Українська літературна газета. – 2021. – 19 листоп. – С. 2.

5 цікавих фактів про українську морфологію // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2020. – № 9-10. – С. 10-11.

***«Якби мова не мала значення,
її б не намагались заборонити
чи знищити стільки разів»***

В. Стус

«Найдовше слово в українській мові складається з 30 літер і це назва хімікату для боротьби зі шкідниками. Спробуйте швидко вимовити **«дихлордифенілтрихлорметилметан»**.

ЦНДПТЕДМТМ – найвідоміша аббревіатура, що розшифровується як «Центральний науково-дослідний інститут інформації і техніко-економічних досліджень з матеріально-технічного постачання» і складається з 11 знаків».

6 фактів про українську мову // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2020. – № 1. – С. 8-9.

«Не відомо точно, коли зародилася українська мова. Але однозначно раніше за російську, німецьку, турецьку та ін.. За даними вченого Василя Кобилюха, українська мова сформувалася ще X-IV тисячолітті до нашої ери і походить зі санскриту.

У 1918-1920 роках українська мова була офіційною мовою Кубанської Народної Республіки».

День рідної мови // Позакласний час. – 2020. – № 1. – С. 48-53.

*Українська мова стала трендом року на **Duolingo**
Про це йдеться в щорічному звіті сервісу, який аналізує
поведінку учнів на основі даних понад **500 мільйонів**
користувачів.*

*1,3 мільйона – кількість людей, які почали вивчати
українську мову на знак солідарності. В Німеччині кількість
людей, які вивчають українську мову, зросла на **1651%**
порівняно з 2021 роком, на **1615%** в Польщі та на **1515%** у
Чехії.*

**Загалом у світі близько 45 мільйонів людей
володіють українською Приголомшлива цифра, правда
ж? Ми здатні помножити це число.**

**І почати це може кожен, варто лише більше
розмовляти українською на роботі та вдома, читати
українською книжки й дивитися фільми.**

«Може видозмінюватися прапор, герб і навіть, на превеликий жаль, територія. Але як цитувала Леся Українка слова ірландця Томаса Девіса: *«Нація повинна боронити свою мову більше, ніж свою територію... Втратити рідну мову і перейняти чужу – це найгірший знак підданства... Бо мова – це міцніша границя, фортеця чи річка»*. Питання популяризації української мови вже кілька століть лишається актуальним, що зумовлено минулим України й українців. Так історично склалося,

що й сьогодні це питання не втрачає своєї актуальності. Мовлення української молоді збідніле, перенасичене жаргонізмами, сленгізмами, словами іншомовного походження. Широкого вжитку набули слова, які мають український відповідник (прайс, окей, гуд, екс-прем'єр, ексчоловік, екс-дружина, кава-брейк та ін.). Найчастіше молодь послуговується російською мовою або суржилом. На сьогодні основу мовної стійкості визначають зростання авторитету української мови, усвідомлення внутрішньої потреби спілкуватися й пізнавати світ засобами рідної мови, заперечення мовного відступництва в будь-яких його проявах тощо. Про мовне питання в Україні говориться багато, але конкретних дій та результатів популяризації української мови, на превеликий жаль, можна побачити мало. Зараз катастрофічно не вистачає якісної україномовної літератури, якісної кінематографічної продукції. Засоби масової інформації часто послуговуються далеко не літературною мовою, використовуючи суржик, сленг, жаргонізми, неологізми, іноді нецензурну лексику. За допомогою ЗМІ створюється мода, яка відіграє провідну роль у процесах популяризації. Мода – це тимчасове переважання одного стилю в різних сферах життя й культури, вона позначає німічну, швидкоплинну популярність.

Аналізуючи сучасне мовлення молоді, можна дійти висновку, що руйнівні процеси антимоди на українську мову й досі діють. Для формування висококультурної мовної особистості та усунення недоліків усного та писемного мовлення існує ціла низка словників, різних підручників, публічних видань та ін. Проте обсяг інформації, що міститься в Інтернеті, у багато разів перевищує обсяг будь-яких друкованих видань. Функціонуванню української мови в Інтернеті сьогодні приділяється мало уваги. Не достатньо досліджена сама система мови в

Інтернеті, неактивно вивчаються її соціальні різновиди, практично немає наукових праць з вивчення комунікативного аспекту.

Визнання української мови державною зобов'язує держструктури подавати інформацію у віртуальному просторі українською мовою. Тому на більшості сайтів різних органів влади мова спілкування з користувачем – українська. Однак значна частина електронних сторінок має російську та англійську версії. Сьогодні Інтернет, як показує мовна практика, став важливим комунікативним засобом, який займає дедалі більше місця у мовній практиці молоді.

Можна зробити висновок, що молодь не спілкується українською мовою через те, що їй насаджується російська мова, переважно в Інтернет-просторі, на радіо, різноманітних розважальних заходах, на яких, власне, і виховується сучасна молодь.

Популяризація мови – питання неоднозначне, воно потребує гнучкості у виборі методів та засобів дії. Нікого не можна змусити адміністративними методами користуватися українською мовою. Потрібна правильна й мудра мовна політика, яка б повернула народ до рідної мови, а національним меншинам дала змогу зберегти свою мову й водночас оволодіти в повному обсязі державною мовою. Українська мова повинна бути мовою майбутнього, нових сенсів та уявлень. Тому, обов'язково потрібна підтримка україномовних конкурсів, олімпіад, відповідних фестивалів та форумів. Перехід на українську мову спілкування у повсякденному житті не може бути примусовим – це має бути особисте рішення окремого громадянина, глибоко усвідомлене ним самим. На жаль, непокоїть той факт, що спілкування українською мовою відбувається переважно з батьками, родичами, у процесі навчання – з викладачами, але в стосунках з ровесниками сучасна молодь спілкується переважно російською мовою та суржиком. У культурі усного спілкування молодих людей вкорінюється знижений стиль мовлення, розвивається ненормативна лексика.

Розширення функціонування української мови залежить не лише від законодавства, але й від суспільної підтримки і розуміння представниками різних суспільних груп та спільнот справедливості і невідворотності вимог забезпечити державній мові конституційний статус. Це правда, що зміни відбуваються дуже повільно. Але й правда також, що вони помітні.

З початком широкомасштабного наступу росії на Україну, тенденція переходу в публічному просторі на українську мову починає поширюватися на різноманітні сфери життя. Все більше українців починають спілкуватися між собою

українською мовою: дають інтерв'ю, публікують дописи в соціальних мережах, а інтерфейси різноманітних сайтів стають україномовними».

Білецький, А. О. Про мову і мовознавство : навч. посіб. / А. О. Білецький, 1997. – Київ. – АртЕк, 222 с.

«Просто заливаймо Київ українською! Домовилися?» – пише на своїй сторінці у Facebook Міхаель Мозер, професор мовознавства Інституту славістики Віденського університету, Українського Вільного Університету в Мюнхені та Католицького університету ім. Петра Пазманья в Будапешті. Незважаючи на австрійське походження, він цілком ідентифікує себе з Україною. Саме проблематичність української мови і породила зацікавлення досліджувати її глибше і вивчати більше».

Мозер М. Українськомовність в Україні треба відстоювати : [розмова з проф. мовознавства Інституту славістики Віденського ун-ту М. Мозером; вела Н. Коваль] / М. Мозер // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2017. – № 11-12. – С. 6-9.

«Не зважаючи на економічні негаразди, в суспільстві існує стабільно високий попит на добротну українську книгу – навчальну, наукову, пізнавальну, довідкову, художню. Задовольнити це попит не вдається не стільки через високу ціну книги, скільки через її географічну недоступність.

За прикладом країн Західної Європи, Україна все більше починає відчувати вплив щорічного ярмаркового буму у книжковій справі. Вже визначилися чотири центри таких виставок-ярмарків – у Києві, Львові, Одесі і Харкові».

Основні антиукраїнські цензурні циркуляри та їх вплив на друкарство // Тимошик М. С. Історія видавничої справи: підручник / М. С. Тимошик. – Київ : Наша культура і наука, 2003. – С. 240-249.

«Тема **престижності**, яка нерідко зринає в інформаційному просторі в контексті того, що престижність української мови потрібно підвищувати. Утім, чи не заганяємо ми себе цим питанням у глухий кут? Голова Національної комісії зі стандартів державної мови професорка Орися Демська зауважила: «Для мене ніколи не було критично важливим, щоб українська мова була престижною. Бо наскільки я як носій цієї мови займаю сильну позицію в суспільстві, настільки сильною є рідна мова. Наскільки престижним є бути професором, настільки престижною є українська. Тому що моя мова є частиною мене».

Так само й молоде покоління не бачить підґрунтя для порушення питання про престижність: «Мені здається, це є наслідком відчуття меншовартості: на противагу закидам про «сільську», «колгоспну» мову ти намагаєшся сказати, що вона престижна, солов'їна та ін. Але насправді мене як українця цікавить одне – вона мені рідна, і мені цього достатньо», – розповідає ТікТок-блогер Данило Гадамаха. Бо й справді, коли говоримо про підвищення престижу мови, хіба не визнаємо, що вона є непрестижною? І в такий спосіб той фрейм, у який помістили у радянський (та ще й

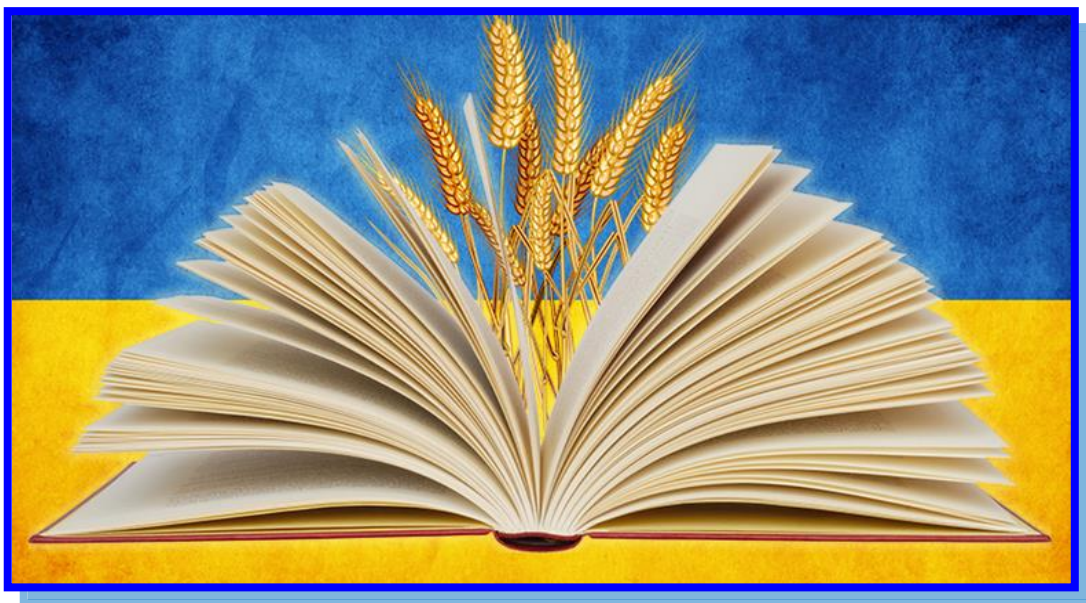
імперський) час українську мову, продовжує і далі існувати в нашому суспільстві. Ми намагаємося щось зробити, а фактично лишаємося у тій системі координат, яка дісталася нам у спадок від, м'яко кажучи, не найкращих часів для побутування нашої мови. Можливо, саме час для ревізії наших підходів?

Людська спільнота у багатьох випадках відрізняється від інших саме мовою. Проте в якийсь момент поряд із традиційною спільнотою виникла модерна – полікультурна, полімовна, полірелігійна тощо – розповідає Оріся Демська. Якщо ми говоримо про модерну державу й розуміємо, що в ній живе багато людей, з різними мовами, то щоби створити інклюзивну історію, ми мусимо мати одну мову, яка залучить усіх до цієї держави. І це вже не про герметичність, не про війну, це про те, щоб вижити, відбутися й досягнути чогось в тому полімовному суспільстві і як громадянин, і як держава. Бо якщо ми з вами не визначимо для себе в тому строкатому різнокультурному, різномовному, різнорелігійному світі якоїсь однієї об'єднавчої мови, то ми розсиплемося. Тому тут уже не про мовну війну, це про те, щоб бути на цій землі собою. І дати шанс іншим відбутися разом із тобою, долучаючись саме до цієї, а не іншої мови».

Чадюк М. Не лише правопис / М. Чадюк // День. – 2020. – 23-24 груд. – С. 19.

«Серце радіє, коли із вуст наймолодших українців – дітей, молодих людей, старожилів чуєш щире українське слово і досить прикро... Нині стало потребою говорити українською, стало навіть модним спілкуватися нею. І цю українську потребу вже ніщо не зрушить із місця. *Бо є Україна, є український народ і його мова – була, є і буде!*»

Швець П. Всеслов'янськість української мови або Як упокорювали українську мову / П. Швець // Наука і суспільство. – 2016. – № 5-6. – С. 18-21.

Українська – мова вільних людей

До 100-річчя від початку політики «українізації»
(заходів на підтримку розвитку української мови)

Бібліографічний дайджест

Упорядник:

Карпінська Надія

Редактор

Н. Фенько

Комп'ютерний набір

Н. Карпінська

Комп'ютерна верстка

О. Якубовський

Відповідальна за випуск

С. Сичова

Підписано до друку 10.10.2023 36 стор. Тираж 3 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25 а
[http:// libgonchar.org](http://libgonchar.org) E-mail: pobugonchara@ukr.net